ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
імені Митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Володимира
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ХМЕЛЬНИЦЬКА ЄПАРХІЯ
Української Православної Церкви

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА: християнський вимір

(до 1025-річчя Хрещення Київської Русі та 20-річчя Хмельницької єпархії УПЦ)

Хмельницький, 2013

УДК 281.9.44
ББК 86.372.44
П 45

Редакційна колегія:

Білий Л.Г., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Хмельницького інституту МАУП; Митрополит Хмельницький і Старокостянтинівський ***Антоній,*** кандидат богослов'я; ***Гундерук Л.М.,*** кандидат психологічних наук, доцент; ***Дацюк О.А.,*** кандидат богослов'я; ***Олійник В.В.,*** кандидат педагогічних наук; ***Трембіцький А.М.,*** кандидат історичних наук, старший науковий співробітник; ***Романюк І.М.,*** доктор історичних наук, професор; ***Парандій В.О.,*** кандидат історичних наук (відповідальна за випуск).

Рецензенти:

Григоренко О.П. доктор історичних наук, професор
Мордвінцев В.М., доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом (Протокол №5 від 29 травня 2013 р.)

ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА: християнський вимір (до 1025-річчя Хрещення Київської Русі та 20-річчя Хмельницької єпархії УПЦ) : Зб. наук. пр. [ред. кол. : Білий Л. Г. (голова) та ін.]. – Хмельницький : Вид-во ХІ МАУП, 2013. – 252 с.

У збірці наукових праць подано наукові статті за матеріалами роботи VI Всеукраїнської науково-практичної конференції "Історія, культура та освіта: християнський вимір" (до 1025-річчя Хрещення Київської Русі та 20-річчя Хмельницької єпархії УПЦ), яка відбулася 16 травня 2013 року.

Адресовано широкому колу читачів, причетних до вивчення вітчизняної історії та культури: учням, студентам, магістрантам, науковцям, викладачам вищих навчальних закладів та вчителям загальноосвітніх шкіл.

За зміст статей несуть відповідальність автори. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів.

©Хмельницький інститут МАУП, 2013
©Автори статей

В. В. Галатир
МЕТРИЧНІ КНИГИ СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКОЇ ЦЕРКВИ с. ЧАБАНІВКА У ДОКУМЕНТАХ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 49

О. О. Гончар
СВЯТИНЯ с. ЛИСОГІРКИ 55

О. П. Григоренко
РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ РУЇНИ ВІРИ 59

Л. М. Гундерук
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 70

О. В. Гуменюк 78
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЄВАНГЕЛІЯ

М. І. Добрянський
ДУХОВНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ 80

Л. Г. Дубина
ДУХОВНІСТЬ ЯК ЗАСІБ І СЕНС ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ 90

М. І. Каратаєва
ДІАЛОГ ПРО ДУХОВНІСТЬ 100

Г. Г. Кучеров, В. Д. Коцюк
СТАТУТИ СІЛЬСЬКИХ “ПРОСВІТ” ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЇХНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (1917–1923 РР.) 105

В. В. Олійник
ДИТЯЧИЙ РУХ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ 20-Х РОКІВ ХХ СТ. 116

Т. М. Петрик
ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ПРИНЦИПІВ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 119

О. В. Прус
ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 123

явища.

Список використаних джерел та літератури:

1. Миронів М. Дитячий рух у 1926 році / М. Миронів // Рад. освіта. – 1927. – січ. (№ 1). – С. 1-4.
2. Миронів М. Літня праця юнаків-ленінців / М. Миронів // Рад. освіта. – 1925. – квіт. (№ 4). – С. 20-22.
3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 166 Народний комісаріат освіти УСРР. 1919–1991 рр., оп. 3, спр. 864. Матеріали про організацію комуністичного дитячого руху в школах України, 22 травня 1923 р. – 17 грудня 1923 р., 65 арк.

Т. М. Петрик,
старший викладач кафедри економіки та управління
Хмельницького інституту МАУП
(м. Хмельницький)

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ПРИНЦИПІВ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Розумовий розвиток людини, за Г. Сковородою, необхідний для пізнання навколишнього світу і самої себе – щоб дійти до істини. Джерелом усіх знань він вважав досвід, практику, життя. Природно, що вчений обстоював необхідність навчання всіх дітей, незалежно від їх соціального стану. Загалом школи мають бути рідномовними та доступними для навчання. Крім рідномовності, вчений обґрунтовував необхідність таких навчальних принципів, як доступність, зв'язок навчання з практикою, врахування інтересів кожної особистості.

До змісту освіти педагог включав граматику, математику, фізику, механіку, музику, філософію, медицину, юриспруденцію, географію, іноземні мови, хімію, астрономію, землеробство, мораль. Чим глибше і повніше оволодіває людина знаннями, тим більшу потребу вона відчуває у них.

Певний інтерес становлять поради Сковороди щодо роботи над книгою. Основою навчання Сковорода вважав наявність інтересу, бажання пізнати нове, до чого має спонукати вчитель. Серед засобів та

методів навчання педагог виділяв лекції, доповіді, бесіди, розмови, диспути. В процесі навчання треба, на його думку, враховувати нахили і здібності дітей, вікові та їх індивідуальні особливості.

Заслуговують на увагу нетрадиційні форми навчання, що їх використовував сам педагог-просвітитель. Це уроки серед природи з вихованцями Харківського колегіуму, просвітницькі уроки серед простого люду. Щодо останніх, то саме під час проведення таких педагог розмірковував про право люди на свободу, щастя та гідний спосіб життя. Дещо по-новому Сковорода використовував листування як метод навчання. В численних своїх листах він, враховуючи яскраву самобутність й індивідуальність кожного з своїх учнів, надавав їм конкретні поради у роботі з книгою, із ї питань самоосвіти та самовдосконалення.

Сковорода одним із перших в українській педагогіці звертається до особистості вчителя. На його думку, вчитель має насамперед дбати і сприяти розкриттю та формуванню у процесі навчання природних нахилів та можливостей дитини. Важливим у цьому зв'язку з його положення про взаємоповагу і дружбу між учителем і учнем.

Вчитель, вихователь має бути нерозривно пов'язаний з народом. Учитель – це дбайливий садівник, який, активно втручаючись у природний хід розвитку вихованця, веде його по наперед наміченому шляху. Але для того, щоб педагог добре виконував свої обов'язки, він сам повинен мати "спорідненість" до вчительської діяльності, до місії наставника молоді.

Зазначимо, що й сам Сковорода був у свій час прекрасним вчителем, чудовим майстром бесід на різноманітні моральні теми. У викладанні в Переяславському та Харківському колегіумах, у бесідах з простими селянами, в листах до учнів і друзів просвітитель показав високі зразки логічного, вдумливого й дієвого переконання.

До вчителя мислитель ставив великі вимоги: насамперед глибокі знання, відданість своєму народу, гуманність, повагу до тих, кого він навчає, здатність переконливо володіти словом, терплячість, безкорисливість та ін.

Спираючись на народне розуміння праці, педагог обстоював необхідність підготовки дітей до "спорідненої" трудової діяльності. За його переконанням, краще бути талановитим бондарем, ніж бездарним письменником. Природно, що в праці людина з найбільшою повнотою реалізує свої можливості, приносячи найбільшу користь суспільству. Саме через працю реалізується

моральне самовдосконалення людини. За Г. Сковородою, успіх у діяльності людини зумовлюється не лише її здібностями, а й такими якостями, як працьовитість, терплячість, вміння володіти собою, поміркованість, доброчесність, справедливість, доброзичливість, вдячність, скромність, бадьорість духу (“кураж”), а також гуманізм та милосердя.

Моральне виховання має спиратися на відзначенні подяки. “У подяці заховалося всяке благо як вогонь і світло причаїлося в кремені. Вірую і сповідаю. Бо хто зможе покласти руки на чуже, якщо раніше не загубить вдячність, як вдовольняється власним своїм, котра посилається їй від Бога? З невдячності смуток, неувага і жадоба, з жадоби – заздрість, а з заздрості – лестощі, розкрадання, кровопролиття і всяка прірва беззаконів”.

Запорукою успішного виховання дітей, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв’язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз’яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про “серце” людини. Серце, за Сковородою, – це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Визначальним у моральному вихованні, за його переконанням, є формування звичок високоморальної поведінки молоді, оскільки звичка “не в знании живет, а в делании”. Результатом морального виховання є особистість, котра прагне стати кращою. Виходячи з цих положень. Сковорода звертає також особливу увагу на виняткове значення поваги і любові до дітей, гуманного ставлення до них з боку батьків старших, вчителів.

Загалом виховання, за Г. Сковородою, повинно здійснюватися насамперед через працю, яку він вважав основою суспільного життя, як “начало” і “вінець” щастя, як сенс життя людини.

Увага і жадоба, з жадоби – заздрість, а з заздрості – лестощі, розкрадання, кровопролиття і всяка прірва беззаконів.

Запорукою успішного виховання дітей, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про "серце" людини. Серце, за Сковородою, – це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Визначальним у моральному вихованні, за його переконанням, є формування звичок високоморальної поведінки молоді, оскільки звичка "не в знатні живет, но в долання". Результатом морального виховання є особистість, котра прагне стати кращою. Виходячи з цих положень, Сковорода звертає також особливу увагу на виняткове значення поваги і любові до дітей, гуманного ставлення до них з боку батьків старших, вчителів.

Загалом виховання, за Г. Сковородою, повинно здійснюватися насамперед через працю, яку він вважав основою суспільного життя, як "начало" і "вінець" щастя, як сенс життя людини.

Список використаних джерел та літератури:

1. Багалій Д. І. Український мандрівний філософ Г. Сковорода. – К., 1992.
2. Багалій Д. І. Григорій Савич Сковорода. – К., 1920.
3. Багалій Д. І. Яворський М. І. Український філософ Сковорода. – К., 1922.
4. Білий В. Г. Сковорода Г. С. // Життя й наука. – 1924.
5. Ефименко А. Личность Г. С. Сковороды как мислителя. – К., 1905.
6. Коваленский М. Й. Життя Сковороди. – К., 1886.
7. Кудринский Ф. Философ без системи. – К., 1848.
8. Лаврецький С. Український філософ Г. С. Сковорода. – Л., 1894.
9. Пелех П. З життя і творчості Сковороди. – Л., 1925.
10. Радич В. Вечний странник. – К., 1992.